

Pohjalainen Heli

LUONTOMENETELMÄ
TYÖVÄLINEENÄ
Valokuvakorttityöskentely vankeinhoidossa

Opinnäytetyö
Sosiaalialan koulutusohjelma

Toukokuu 2015

MAMK

University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

	Opinnäytetyön päivämäärä 19.5.2015
Tekijä(t) Heli Pohjalainen	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Sosiaalialan koulutusohjelma Sosionomi (AMK)
Nimeke Luontomenetelmä työvälineenä. Valokuvakorttityöskentely vankeinhoidossa.	
Tiivistelmä Tämän opinnäytetyön aihe syntyi omasta henkilökohtaisesta mielenkiinnostani luontomenetelmien käytön kuntouttavassa työssä. Tavoitteena työssä oli luoda uusi työskentelymuoto ja -väline, jota olisi mahdollista käyttää eri asiakasryhmien parissa. Kyseessä oli siis kehittämishanke, jonka työelämäkumppanina toimi Mikkelin vankila. Kyseessä ei ollut tilaustyö, vaan omasta mielenkiinnostani johtuen, sain käytännönsuuden suorittaa vankeinhoidossa. Opinnäytetyöni koostuu teoriaosuudesta, kehittämistehtävän kuvauksesta ja käytännön prosessista sekä omasta pohdinnasta. Teoriaosuudessa tarkastellaan vankeinhoidon perusteita Suomessa, luontolähtöisen toiminnan eri ulottuvuuksia, eko- ja ympäristöpsykologiaa, elämänhallintaa sekä sosiaalipedagogiikkaa ja sosiokulttuurista innostamista. Teoriaosuuden viitekehyksenä kulkee luontosuhde, elämänhallinta, sosiaalipedagogiikka ja sosiokulttuurinen innostaminen. Kehittämishankkeen tuloksena syntyi työväline, jota on mahdollista käyttää kuntouttavassa työssä vuorovaikutuksen tukena. Pyrin työssäni kuvaamaan työvälineen käytön mahdollisimman seikkaperäisesti, jotta sen käyttö on mahdollista. Työmenetelmän kehittäminen lähti käyntiin, mutta täysin valmiiksi hioutunutta menetelmää ei työn puitteissa ollut mahdollista saada. Käytännötoteutuksessa käytin menetelmää niin yksilö- kuin ryhmätyöskentelyssäkin. Työväline on soveltuva käytettäväksi eri asiakasryhmien parissa kuntouttavan työn saralla. Työväline mahdollistaa sen laajat ja innovatiiviset käyttömahdollisuudet niin vuorovaikutuksen tukijana kuin dialogin syventäjänäkin.	
Asiasanat (avainsanat) elämänhallinta, sosiaalipedagogiikka, sosiokulttuurinen innostaminen, luontosuhde, vankeinhoito	
Sivumäärä 28	Kieli Suomi
Huomautus (huomautukset liitteistä) Liitteenä tutkimus- ja havainnointilupa sekä palautelomake	
Ohjaavan opettajan nimi Johanna Hirvonen	Opinnäytetyön toimeksiantaja

DESCRIPTION

	Date of the bachelor's thesis 19.5.2015
Author(s) Heli Pohjalainen	Degree programme and option Bachelor of Social services
Name of the bachelor's thesis Nature-assisted work method in rehabilitation – photocards in prison work	
Abstract <p>The subject of the thesis emerged from my own interest in using nature-assisted tools in rehabilitation. The objective of this thesis was to create new work method what would be easy to use with different clients. The thesis was a development project with Mikkeli prison as the working life partner. The thesis was not commissioned by the prison, but practical was carried out in the prison.</p> <p>The thesis consists of the theoretical part, description of the development project, the practical process and discussion. The theoretical framework comprises nature relationship, socio-cultural animation, life management and social pedagogy examining imprisonment in Finland, different dimensions of nature-assisted work, eco- and environmental psychology, life management, social pedagogy and socio-cultural animation.</p> <p>The outcome of this thesis was a working method which can be used with different types of clients. The development project was just a start to develop the working method even further. The practical part produced important information on the method.</p>	
Subject headings, (keywords) social pedagogy, life management, socio-cultural animation, nature relationship, imprisonment	
Pages 28	Language Finnish
Remarks, notes on appendices Attachments: research- and observation permission	
Tutor Johanna Hirvonen	Bachelor's thesis assigned by

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	VANKEINHOITO SUOMESSA.....	2
2.1	Tutkintavankeus.....	3
2.2	Vankeuslaki	3
2.3	Rangaistusajansuunnitelma.....	5
2.4	Vankeuden tavoitteet ja kuntouttava ohjelmatyö	7
3	ELÄMÄNHALLINTA VANKEINHOIDON TAVOITTEENA	9
4	LUONTOLÄHTÖINEN TOIMINTA	11
4.1	Luonnon hyvinvointivaikutukset	12
4.2	Luontohoiva eli Green care	13
4.3	Eko- ja ympäristöpsykologia	15
4.4	Luontolähtöinen toiminta vankeinhoidossa	18
5	SOSIAALIPEDAGOGIIKKA JA SOSIOKULTTUURINEN INNOSTAMINEN VANKEINHOIDOSSA	19
6	KUVIEN KÄYTTÖ ASIAKASTYÖSSÄ	21
7	KEHITTÄMISTEHTÄVÄN TAVOITE JA KÄYTÄNNÖN TOTEUTUS.....	22
7.1	Yksilötyöskentely	24
7.2	Ryhmätyöskentely	25
7.3	Palaute työskentelystä.....	25
8	POHDINTA	26
	LÄHTEET	29
	LIITTEET	
	1 Tutkimuslupa-anomus	
	2 Havainnointi ja haastattelulupa	
	3 Palautelomake	

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön lähtökohtana ja perustana on luontoelementtien tuominen ja käyttäminen yksilö- ja ryhmätyöskentelyssä voimaannuttavana sekä itsetuntemusta lisäävänä elementtinä. Tavoitteena on käyttää luontoelementtejä vuorovaikutuksen tukena kuntoutustyössä, erilaisten asiakkaiden parissa. Käytännön osuuden työstäni suoritin Mikkelin vankilassa, mutta opinnäytetyöni ei juurikaan keskity tähän tiettyyn asiakasryhmään.

Luontolähtöinen toiminta on varteenotettavan uusi, mutta paljon mielenkiintoa herättänyt aihealue, joten aihetta on käsitelty erilaisista näkökulmista ja asiakasryhmistä käsin. Luontolähtöinen toiminta vankeinhoidossa ei myöskään ole täysin uusi asia. Puutarhatyöstä ja tuotantoeläinten parissa työskentelystä on olemassa tutkimustietoa. Yhdysvalloissa on myös erilaisia koirien kanssa työstettäviä ohjelmia, joiden tulokset ovat olleet hyviä. Luontolähtöisen toiminnan vaikuttavuutta on tutkittu nimenomaisesti vankien omien kokemusten kautta. On havaittavaa, että luontoelementtien parissa työskentely lisää kokonaisvaltaisesti elämän hallittavuutta ja minä- kokemuksen vahvistumista. Luontoelementtien, niin puutarhan kuin eläinten, käyttöä puoltaa niiden kyky tuottaa onnistumisen tunteita. Nämä onnistumiset luovat vahvaa pohjaa itsetunnon ja itsensä hyväksymiselle. Työllä pyritään tuomaan laajemmin esille vaihtoehtoja luontolähtöisten elementtien käyttöön.

Työelämäkumppanina työssäni toimii Mikkelin vankila, jossa suoritin työharjoitteluni. Työni käytännönsuuden suoritin harjoitteluni yhteydessä. Työni ei noussut esiin työelämäkumppanini tarpeista, joten varsinaisesta tilaustyöstä ei ole kyse. Käytännönteutukseen sain kuitenkin hyvät puitteet ja mahdollisuudet ja asiakasryhmän jonka parissa työtä lähteä viemään eteenpäin.

Keskeisenä työvälineenä työssä on luontokortit. Käytän työssä luontokortti-termiä tarkoittaen valokuvista tehtyjä kortteja. Valokuvien aiheena ovat luonnon moninaisuus ja erilaiset maisemat. Yhteensä kuvia on käytössä lähes kaksisataa. Koska työn asiakasryhmää ei ollut mahdollista viedä luontoelementtien äärelle, oli luonto tuotava jossain muodossa asiakkaiden pariin. Tässä yhteydessä valokuvat olivat ainoa keino luontoelementtien käyttöön. Luontokortteja käytin asiakastapaamisissa vuorovaikutuksen ja keskustelun tukena. Työ tapahtui niin yksilö- kuin ryhmätyöskentelyinä.

Asiakastapaamiset eivät olleet vahvan strukturoitua tai ennalta suunniteltuja, halusin tällä mahdollistaa luovuuden käytön ja myös osallistujien vapauden vaikuttaa sisältöön. Liian tiukka strukturointi on myös rajoittava tekijä haettaessa kuntouttavia elementtejä.

2 VANKEINHOITO SUOMESSA

Kriminaalipoliittinen ajattelu on viime aikoina muuttunut jo kansainvälisestikin. Enää ei suosita tiukkaa erottelua rangaistuksen ja hoidon, pakon ja palvelun välillä. Uudenlainen ajattelutapa ilmenee jo vankeudelle asetettujen tavoitteiden muodossa; uusintarikollisuuden väheneminen ja vangin yhteiskuntaan sijoittumisen edistäminen. Myös vangin omaehtoista sitoutumista pyritään lisäämään esimerkiksi siirtymällä vankeusrangaistuksen aikana vapaampiin olosuhteisiin ja aikaistetulla vapauttamisella. Yleisperiaatteita rangaistuksen täytäntöönpanossa Suomessa ovat normaalisuusperiaate, vankien ihmisarvoinen kohtelu sekä syrjintäkielto. (Mohell & Pajuoja 2006, 18–19)

Suomi on jaettu kokonaisuudessaan kolmeen rikosseuraamusalueeseen: Etelä-Suomen, Länsi-Suomen ja Itä-Pohjois-Suomen rikosseuraamusalue. Jokaisella rikosseuraamusalueella toimii arviointikeskus, yhdyskuntaseuraamustoimistoja ja vankiloita. Tarvittaessa rikosseuraamusalueella voi olla myös muita rangaistusten täytäntöönpanosta ja tutkintavankeuden toimeenpanosta vastaavia yksiköitä. (Kurki-Suutarinen 2010, 39.) Mikkelin vankila kuuluu Itä-Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueeseen. Mikkelin vankilan lisäksi tähän alueeseen kuuluvat Laukaan, Juuan, Kestilän, Kuopion, Naarajärven, Oulun, Pyhäselän, Pelson, Sukevan, Sulkavan ja Ylitornion vankilat, sekä Joensuun, Jyväskylän, Kuopion, Kouvolan, Oulun, Rovaniemen ja Mikkelin yhdyskuntaseuraamustoimistot toimipaikkoineen. (Aluekeskukset 2014.)

Rikosseuraamuslaitoksella on yhteensä 26 vankilaa Suomessa, joista suljettuja laitoksia on 15 ja avovankiloita on 11 (Vankilat 2013). Mikkelin vankila on 60-paikkainen suljettu tutkintavankeuden toimeenpanosta Päijät-Hämeen, Kymenlaakson, Etelä-Karjalan ja Etelä-Savon käräjäoikeuksissa syytettyjen osalta. Myös sakonmuuntorangaistusten ja vankeusrangaistusten täytäntöönpano kuuluu vankilan tehtäviin. (Mikkelin vankila 2014.)

2.1 Tutkintavankeus

Tutkintavankeudella turvataan rikosprosessin ja rangaistuksen täytäntöönpano. Henkilöä epäiltäessä vakavasta rikoksesta ja poliisin halutessa pitää epäiltyä kiinniotettuna yli neljä päivää, pitää epäilty vangita käräjäoikeuden päätöksellä. Rikosseuraamuslaitos ja poliisi vastaavat tutkintavankeuden toimeenpanosta. (Vankeus 2013.)

Tutkintavankeja on kohdeltava syyttöminä, koska heitä ei ole vielä tuomittu. Täten myöskään rikosta ei ole vielä tapahtunut. Koska tutkintavankia kohdellaan syyttömänä, tulee oikeusaseman ja kohtelun poiketa vankeusvangin kohtelusta. ”Tutkintavankien kohtelussa ei saa käyttää enempää rajoituksia kuin rangaistusmenettelyn ja laitoksen turvallisuuden kannalta on välttämätöntä.” Periaatteellisesti, tutkintavangeille tulisi järjestää vapaammat säilytysolot kuin rangaistusvangeille. Lainsäädännössä on hyvin turvattu tutkintavankien erityisasemalliset oikeudet, kuten omassa yhden hengen sellissä asuminen ja omien vaatteiden käyttöoikeus. Työnteko tutkintavangeilla perustuu vapaaehtoisuuteen. Tutkintavangeilla on oikeus tavata itse valitsemaansa oikeusavustajaa kuin myös läheisiään. Lehtien ja muun kirjallisuuden hankkimista ei voida tutkintavangilta estää. Tutkintavangit ovat pidätettyinä tai vangittuina, mutta heidän asiaansa ei ole vielä käsitelty tuomioistuimessa eikä heitä siis ole vielä tuomittu. YK:n vähimmäissäännöt määrittelevät tutkintavangit pidettävän erillään rangaistusvangeista. Vankeja, joilla ei ole tuomiota, tulee pitää syyttöminä ja kohdella myös sen mukaisesti. (Mohell & Pajuoja 221–225.)

Tutkintavankeus voi kestää vain siihen saakka, kunnes käräjäoikeuden tuomio tulee lainvoimaiseksi. Jos käräjäoikeuden tuomioon ei tyydytä, voidaan siitä valittaa hovioikeuteen. Tässä tapauksessa tutkintavankeus jatkuu, kunnes hovioikeus antaa tuomiionsa. Mahdollisesta valitusluvan hakemisesta huolimatta hovioikeuden päätös on täytäntöönpanokelpoinen. (Portti vapauteen 2015.)

2.2 Vankeuslaki

Vuonna 2006 astui voimaan uusi vankeuslaki. Vuoden 1889 lakia oli uudistettu ja muutettu useaan kertaan, mutta se kaipasi selkeää muutosta. Yksi merkittävä muutos oli vankirakenne, väkivalta- ja huumerikollisen määrä oli lisääntynyt, kun taas omaisuusrikollisen määrä oli vähentynyt. Samassa suhteessa myös vankien muut ongelmat

olivat lisääntyneet; vankien keskuudessa näyttäytyy yhä enemmän päihde- ja psyykkiset ongelmat. Yhä useammalta vangilta uupuu myös työhistoria ja koulutus. (Kurki-Suutarinen 2010, 35.)

Uusi vankeuslaki määrittelee vankeuden seuraavanlaisesti: vankeinhoitolaitoksella on kaksi perustehtävää, velvollisuus huolehtia yhteiskunnan, henkilökunnan ja vankien turvallisuudesta sekä velvollisuus edistää vangin valmiuksia rikoksettomaan elämään. Vankeuden täytäntöönpanon tulee olla suunnitelmallinen ja hallittu prosessi. (Mohell & Pajuoja 2006, 15.)

Vankeutta koskevia yleissäännöksiä muokkaavat myös kansainväliset sopimukset ja suositukset. Nimenomaan vankeja koskevaa kansainvälistä sopimusta ei ole solmittu, mutta useisiin Suomen ratifioimiin ihmisoikeussopimuksiin sisältyy artikloja, joilla on merkitystä vapautensa menettäneen kohtelua ja oikeuksia arvioitaessa. Näitä ovat mm. YK:n vuonna 1966 hyväksymä kansalaisyhteiskunta- ja poliittisia oikeuksia koskeva yleissopimus sekä Euroopan ihmisoikeussopimus, jonka Suomi on ratifioinut vuonna 1990. YK:n yleiskokouksessa vuonna 1984 hyväksytty kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai alentavan kohtelun vastainen yleissopimus sekä Eurooppalainen yleissopimus kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen kieltämiseksi ovat myös Suomessa voimassa. Yleissopimus velvoittaa kohtelevaan kaikkia vapautensa menettäneitä inhimillisesti ja heidän synnynnäistä ihmisarvoaan kunnioittaen. Vangeille on suotava kohtelu, jonka olennaisena tarkoituksena on heidän parantamisena sekä heidän yhteiskunnallisen asemansa palauttaminen. Yleissopimuksessa on suojattu oikeus henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja yksityiselämään. Vangeille kuuluvat myös ajatuksen-, omantunnon-, uskonnon-, sanan-, kokoontumis- ja yhdistymisvapaus sekä perhe-elämän suoja, aivan kuten muillekin henkilöille, ellei näitä oikeuksia ole kansallisella lainsäädännöllä rajoitettu. (Mohell & Pajuoja 2006, 16–17.)

Vangin tulee saada säilyttää perusoikeutensa vankeusaikanakin. Näitä perusoikeuksia ovat henkilökohtainen vapaus ja koskemattomuus, luottamuksellisen viestin suoja, sanan-, uskonnon- ja omantunnon vapaus, oikeusturva sekä sivistykselliset ja sosiaaliset oikeudet. Ainoastaan ihmisoikeus sopimusten ja perusoikeussäännösten hyväksymällä tavalla voidaan näitä perusoikeuksia rajoittaa. (Kurki-Suutarinen 2010, 37.) Euroopan neuvoston vankilasäännöissä ja YK:n vankeinhoidon vähimmäissäännöissä on

varsin yksityiskohtaiset säännöt vankiryhmiin jakamisesta, majoittamisesta, hygienias-
ta, vaatetuksesta, ravinnosta, liikunnasta, terveydenhuollosta, kurinpidosta ja rangais-
tuksista, vangeille tiedottamisesta, yhteyksistä ulkomaailmaan, omaisuudesta, siirrois-
ta, henkilökunnasta, tarkastuksista, vankien työstä ja koulutuksesta. On edellytys, että
vankilan ja vapauden väliset erot minimoidaan. Vankien vastuuntuntoa ei saa heiken-
tää ja heidän oman ihmisarvonsa kunnioitusta tulee tukea. Koska vankeudelle viedään
jo henkilön itsemääräämisoikeus riistämällä hänen vapautensa, tilanteessa vankilajär-
jestelmä ei saa lisätä kärsimystä. (Mohell & Pajuoja 2006, 17–18.)

Vankeusrangaistuksen tulee kohdistua vain vangin vapauteen. Vapauden menettämi-
sen tai rajoittamisen ohella ei saa aiheuttaa ruumiillista kärsimystä, vahingoittaa tuo-
mitun mainetta tai aiheuttaa tarpeetonta psyykkistä kärsimystä. Täten vankeus on pan-
tava täytäntöön niin, että rangaistussisällöksi muodostuu vain vapauden menetys.
(Mohell & Pajuoja 2006, 26.)

Mohell ja Pajuoja (2006, 93) korostavat lain mukanaan tuomaa vankien työvelvolli-
suutta, joka perustuu normaaliusperiaatteeseen; vankilan päiväjärjestys vastaa yhteis-
kunnassa noudatettavia käytäntöjä. Työ- ja osallistumisvelvollisuudella on myös mah-
dollista turvata vangin pääsy ulos sellistä sekä yhteys muihin vankeihin
(=sosiaalisuus). Suomen lainsäädännössä vankien työ- ja osallistumisvelvollisuus
perustellaan myös rangaistusajan hyväksikäyttämisenä. Vangin mahdollisuuksia sel-
viytyä vapaudessa, tulee vahvistaa vankeusaikana. Osallistumisvelvollisuus on näen-
näinen, koska kieltäytyminen toiminnasta ei kuitenkaan tuo kurinpitovankilasta.
Rangaistuksen sijaan vanki pyritään sijoittamaan muuhun toimintaan.

Vankeuslaki määrittelee myös vankien tapaamisoikeudet. Vangeilla on oikeus tavata
vieraita tarpeellisen valvonnan alaisena, tapaamisille varattuina aikoina. Tapaamisia
on mahdollista saada niin usein, kuin se on mahdollista vankilan järjestystä ja toimin-
taa haittaamatta. Niin sanotut perhetapaamiset, eli valvomattomat tapaamiset, ovat
myös mahdollisia perustelluista syistä, näitä perusteita ovat vangin yhteyksien säily-
minen, oikeusasioiden hoitaminen tai muut vastaavat syyt. Vankilan toiminta ja järjes-
tys ei saa häiriintyä näistä tapaamisista. (Mohell & Pajuoja 2006, 140.)

2.3 Rangaistusajansuunnitelma

Jokaiselle vangille laaditaan rangaistusajan suunnitelma, jossa arvioidaan riski syyllistyä uuteen rikokseen ja määritellään toimenpiteet uusintarikollisuuden ehkäisemiseksi. Myös vangin yksilölliset, toiminnalliset ja turvallisuuteen liittyvät tarpeet ja edellytykset arvioidaan. Rangaistusajan suunnitelman tavoitteena on vangin elämänhallinnan ja yhteiskuntaan sijoittumisen edistäminen. Rangaistusajan suunnitelmien laatiminen ja toteuttaminen vaativat vankiloilta paljon; toteuttaakseen rangaistusajansuunnitelmaa, tulee vankiloiden kehittää toimintamallejaan ja -tarjontaa. Jotta rangaistusajan suunnitelmia olisi mahdollista toteuttaa, kaivataan rakenteellisia muutoksia sekä resurssien kohdentamista niin, että vankien tarpeet ja käytössä olevat resurssit kohtaavat paremmin. Perusajatuksena vankeuslaissa on, että vangin rangaistusaika toteutetaan entistä suunnitelmallisemmin ja yksilöllisten tarpeiden arviointiin perustuen. Rangaistusajan suunnitelmalla ohjataan kokonaisuutta johon kuuluu vankien sijoitus vankilaan ja vankilassa, toiminta, poistumisluvat ja muut ulkopuoliset luvat sekä ehdonalainen vapauttaminen. Rangaistusajan suunnitelma korostaa rangaistusajan prosessinomaista ja hallittua luonnetta. Vankeusajan toiminta voidaan esittää perusteltuina osatavoitteina ja asiakokonaisuuksina, joihin rangaistusaikana pyritään vaikuttamaan. Suunnitelman tavoitteet laaditaan yksilöllisistä tarpeista lähtien, näitä voivat olla esimerkiksi koulutus, velkojen hoito, kuntoutus, perhesuhteet, asenteet ym. Rangaistusajan suunnitelmalla katetaan koko rangaistusaika, koevapaus ja ehdonalainen vapaus mukaan lukien. Ensimmäinen rangaistusajan suunnitelma laaditaan rangaistuksen alussa, sitä täydennetään vankeusajan kuluessa, vangin kehityksen ja olosuhteiden mukaan. Kun vapautuminen lähestyy, liitetään siihen vapautumis- ja valvontasuunnitelma. Rangaistusajan suunnitelma toimii välineenä, jolla pyritään vankeusajasta tekemään ennustettava, suunnitelmallinen ja vaikuttava prosessi. Rangaistusajan suunnitelma on aina yksilöllinen ja sen sisältöä ja tavoitteita laadittaessa otetaan huomioon rangaistusajan pituus sekä vangin sosiaalinen toimintakyky ja henkilökohtaisten olosuhteiden edellytykset. Rangaistusajan suunnitelman tavoitteet laaditaan niin, että tavoitteet on mahdollista saavuttaa. (Mohell & Pajuoja 2006, 15, 26, 67, 68.)

Vangin osallistuminen rangaistusajan suunnitelman laatimiseen on tärkeää. Osallistuminen tekoon on kuitenkin vapaaehtoista, mutta vankia tulisi motivoida sen tekemiseen. Motivointikeinoina voi toimia erilaiset kannustimet, kuten siirtyminen avoimpiin olosuhteisiin, poistumisluvat, sijoittuminen ulkopuoliseen laitokseen ja koevalvottu koevapaus. Jos kannustimista huolimatta vanki kieltäytyy suunnitelman te-

koon osallistumisesta, on suunnitelma tehtävä joka tapauksessa. Tässä tapauksessa suunnitelman tulee olla sisällöltään vähemmän vaativa. (Mohell & Pajuoja 2007, 70.)

2.4 Vankeuden tavoitteet ja kuntouttava ohjelmatyö

Kurki-Suutarinen (2010, 36) korostaa vankeusrangaistuksen suorittamisen tavoitteena olevan uusintarikollisuuden vähentäminen ja vangin yhteiskuntaan sijoittumisen edistäminen. Uusi vankeuslaki korostaakin aktiivista velvoitetta toimia vangin sopeuttamiseksi normaaliin elämään. Tavoitteena on lisätä vangin henkilökohtaisia valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan. Tärkeää on siis kaikkiaan vangin oman elämänhallinnan edistäminen ja tukeminen. Suonio (2014,83) toteaa, että sosiaalityötä vankilaympäristössä määrittelee jo itse vankila. Rikoksenteijä on suljettu yhteiskunnan ulkopuolelle ja häneltä estetään osallisuus ns. normaaliin elämään, mutta kuitenkin rangaistuksen aikana tulisi tavoitteellisesti huomioida muutostarpeet asiakkaassa ja suunnitelmallisella työllä edetä kohti muutosta.

Vangin sijoittumista yhteiskuntaan ja hänen elämänhallintaansa voidaan tukea monilla eri tavoilla vankeusaikana. Toimintakykyä on mahdollisuus ylläpitää ja parantaa soveltuvalla työllä, koulutuksella ja muulla toiminnalla, jotka määritellään rangaistusajan suunnitelmassa. Uusintarikollisuuteen vaikuttavilla toimintaohjelmilla on mahdollista tukea vankia rikoksettomaan elämäntapaan. Sijoittumista yhteiskuntaan auttaa vangin yhteys omaisiin ja läheisiin vankeuden aikana, täten tämän yhteyden ylläpitämisestä on tuettava. (Mohell & Pajuoja 2006, 25–26.)

Rikosseuraamusosalalla on hyvin kehittynyt ja toimiva kuntouttava ohjelmatyö, jonka keskeisenä tavoitteena on vankien elämänhallinnan lisääminen ja tukeminen. Ohjelmatyöllä pyritään vaikuttamaan uusintarikollisuuteen. Ohjelmista puhuttaessa halutaan korostaa eroa terapiaan. Ohjelmatyössä on kyse strukturoiduista työskentelymuodoista. Ohjelmatyö jaotellaan yleisohjelmiin, rikosperusteisiin ohjelmiin ja päihdekuntoutuksen ryhmämuotoisiin toimintoihin. Yleisohjelmat ovat kaikille vangeille soveltuvia ja niiden avulla pyritään vaikuttamaan rikolliseen käyttäytymiseen. Tiettyihin rikoksiin syyllistyneille, kuten väkivalta- ja seksuaalirikoksiin, on tarkoitettu rikosperusteiset ohjelmat. Rikosperusteisissa ohjelmissa pyritään keskittymään rikolliseen käyttäytymiseen liittyviin tekijöihin. Päihdekuntoutusohjelmat rikosseuraamusosalalla ovat hyvin monimuotoisia, motivoivista haastatteluista aina yhteisöhoitoon. (Kuntout-

tava työ 2013.) Päihteidenkäyttö näyttelee suurta roolia vankien elämässä, joten päihdekuntoutukseen tähtäävät ohjelmat ovat varsin perusteltuja vankilassa. Nämä ohjelmat toimivat mm. kuntouttavat työn rinnalla, eivät toisiaan poissulkien. Vankeinhoidossa tulee panostaa myös koulutuksen mahdollisuuksiin. Koulutuksen saaminen on myös yksi parhaista keinoista yhteiskunnassa selviytymiseen. (Mohell & Pajuoja 2006, 94.)

Vaikka nykyinen tavoite vankeudelle on kuntoutuminen yhteiskuntaan, vankila itsessään on ristiriidassa tämän ajatuksen kanssa. Vankilassa rikoksenteijöillä on mahdollisuus kohdata toisiaan ja perustaa jopa rikollisia organisaatioita. Vankien omat sisäiset säännöt ylläpitävät rikollista ajattelua ja siihen liittyviä normeja. Vankeuden tavoitteen saavuttaminen on siis vaikeaa. (Taruvuori 2010, 60.)

Inhimillisten perustarpeiden tulee tyydyttyä myös vankilaoiloissa, jotta vahingollisilta vaikutuksilta vältyttäisiin. Tähän liittyy myös tarve itsenäiseen päätöksentekoon sekä hyväksyntään. Näihin tarpeisiin on mahdollista vastata muun muassa tuomalla osallisuuden mahdollisuuksia vankilaelämään. Vankien oikeuksiin ja ihmisarvoiseen kohteluun sekä hyvinvoinnin ylläpitämiseen kiinnittyy myös henkilökohtaiset tarpeellisuuden kokemukset. Rikosseuraamusalalla sosiaalityössä on kyse hallinnasta ja riskien arvioinnista, kuitenkin perusta työlle on ihmisen hyvinvoinnin huomioon ottaminen. Tästä syntyy tietynlainen sosiaalityön roolien jännite. (Suonio 2014, 81.)

Sosiaalityö sitoutuu rikoksenteijän hyvinvointia edistävään ja muutokseen tähtäävään työhön, mutta taustalla on riskiperusteinen, rikollisen käyttäytymisen riskejä arvioiva ote. Sosiaalityössä pyritään arvioimaan riskejä, mutta samalla perustelemaan hyvinvoinnin edistämisen kautta tuen tarvetta, esim. sosiaalisen tuen merkitystä rikollisen käyttäytymisen riskien vähentäjänä. Inhimilliseen hyvinvointiin tähtäävän työn tulisi olla perustaltaan asiakkaan omien tavoitteiden mukaista, päämääränään hyvinvoinnin edistäminen, ei käyttäytymisen kontrollointi tai poikkeavuuden säätely. (Suonio 2014, 81.)

Keskeistä rikoksenteijöiden kanssa tehtävässä työssä on voimavarakeskeisyys ja eritoten niiden tekijöiden tarkastelu, jotka edistävät rikollisuudesta irtautumista. Työn fokuksena on tällöin nimenomaan rikoksenteijän oma muutosprosessi. Muutosta tukevin tekijöinä näyttäytyy ikääntyminen, avioliitto tai parisuhde, työpaikan säilyttä-

minen ja kiinnittyminen työelämään sekä päätös tavoitella rikoksetonta elämää. (Suonio 2014, 77.) Tarkasteltaessa kuntouttavaa työtä rikosseuraamusalalla, ei voida ohittaa kuntoutumisen perusajatuksia. Kuntoutumisella tavoitellaan ihmisen toimintakyvyn edistämistä, itsenäistä selviytymistä, hyvinvointia ja työllisyyttä. Kyseessä voi siten olla yleisesti toimintakykyä edistävää, ammatillista, lääkinnällistä, sosiaalista tai kasvatuksellista toimintaa. Kuntoutuminen voi olla myös joko ihmisen tai hänen toimintaympäristönsä muutosprosessia, jonka tavoitteena on toimintakyvyn, itsenäisen selviytymisen, hyvinvoinnin ja työllisyyden edistäminen. Kuntoutustoimenpiteillä pyritään vaikuttamaan kuntoutujan kanssa hänen voimavaroihinsa ja toimintakykyynsä sekä ympäristön tarjoamiin toimintamahdollisuuksiin. Kuntoutus on siis suunnitelmallista ja monialaista toimintaa, jolla tuetaan kuntoutujaa toteuttamaan elämäntavoitteitaan ja pitämään yllä elämänhallintaa silloin, kun hänen mahdollisuutensa sosiaaliin selviytymiseen ja integraatioon ovat sairauden tai muun syyn vuoksi uhattuina (Oikeusministeriö 2006, 16).

Rankaiseminen on kontrollia, jolla tähdätään myös yhteiskuntaan integroitumiseen. Keskeistä onkin se mihin rikosseuraamuksilla tähdätään; rikoksettomaan elämään ja yhteiskuntaan integroitumiseen vai siihen, kuinka hyvin järjestelmä toimii hallinnan ja kontrollin välineenä. (Suonio 2014, 76.)

3 ELÄMÄNHALLINTA VANKEINHOIDON TAVOITTEENA

Elämänhallinnasta puhuttaessa ei sovi unohtaa termiä *empowerment*. Malcolm Paynen (2014) mukaan tämä on pyrkimystä auttaa asiakkaita löytämään voimia päätöksen tekoon ja toimimaan oman elämänsä epäkohtien eteen. Voimaannuttamisella autetaan asiakasta tiedostamaan omat vahvuutensa (=voimavarat) oman elämänsä haasteiden kohtaamiseen ja ratkaisuun. Voimaannuttaminen ja voimaantuminen liittyvät vahvasti niin yksilöihin, kuin myös yhteisöjen hyvinvointiin. Koko termi voimaannuttaminen haastaa ajatuksemme vallasta, auttamisesta, saavuttamisesta ja menestymisestä. Jotta voimaantuminen olisi mahdollista, on oltava myös mahdollisuus vallan siirtoon. Valta käsitteeseen liittyy vahvoja negatioita, jotka taas estävät meitä ymmärtämästä voimaantumista. Voimaantuminen on yksilöllistä ja sen määrittely voi olla haastavaa. Määrittelyä ja tavoitteita tehtäessä on otettava huomioon niin ihmiset, kuin yhteys jossa empowerment-käsitettä käytetään. (Page & Czuba 1999.)

Taruvuoden (2010, 61–63) mukaan nykyisen vankeinhoidon keskeisenä tavoitteena on myös vankien elämänhallinnan lisääminen eri keinoin. Taruvuori korostaakin elämänhallinnan määrittelyn vaikeutta. Useimmissa määrittelyissä nimenomaan voimavarat ovat elämänhallintaa. Näin ihminen pystyy vaikuttamaan elämäänsä ja ympäristöönsä päätöksillään, ratkaisuillaan ja toimenpiteillään. Elämänhallintaan liittyy myös kyky kohdata vaikeita tilanteita ja ehkäistä niihin liittyvää ahdistusta. Elämänhallinta ja itseluottamus ovat rinnastettavissa toisiinsa. Täten oman itsensä ja ainutkertaisuutensa tunnustaminen ja tunnistaminen kuuluvat olennaisesti elämänhallintaan. Taruvuori muistuttaa, että vankilassa ulkoinen elämän hallinta ei ole mahdollista vaan laitos määrittää toimintaa. Myös sisäinen elämänhallinta voi olla vaikeaa tällöin saavuttaa. Vankilassa on paljon elementtejä jotka voivat hankaloittaa oman elämän säätelyä ja elämänhallinnan tunnetta.

Roosin (1988, 206–208) mukaan elämänhallinta voidaan jakaa sisäiseen ja ulkoiseen elämänhallintaan. Yksinkertaisimmillaan ulkoinen elämänhallinta tarkoittaa sitä, että mitään elämänkulkuun merkittävästi vaikuttanutta ei ole tapahtunut. Monimutkaisimmillaan ulkoinen elämänhallinta taas on ihmisen kykyä saavuttaa asettamia tavoitteita ja tarkoitusperiään. Ulkoinen elämänhallinta on yhteydessä sukupuoleen, koulutukseen, sukupolveen ja ammattiin. Myös aineellisesti ja henkisesti turvattu asema, sekä yhteiskunnan kulttuuriset tavoitteet määrittelevät ulkoista elämänhallintaa. Roosin mukaan sisäinen elämänhallinta on kykyä sopeutua elämän mukanaan tuomiin tapahtumiin. Ihminen kykenee tällöin kohtaamaan tapahtumat positiivisesti, ilman suuria dramaattisia tapahtumia. Sisäinen elämänhallinta on turvattomuuden tunteen hallintaa.

Yhteiskunnallinen näkemys elämänhallinnasta viittaa nimenomaisesti ulkoiseen elämänhallintaan, niihin seikkoihin joita kulttuurissa pidetään hyvinä. Sisäinen elämänhallinta on kuitenkin ihmisen itsensä arvottamaa, joten näkemys elämänhallinnasta voi yksilöllä olla yhteisöä positiivisempi. Vankeinhoidossa tämä näkyikin haasteena, mitä elämänhallinnalla vankeinhoidossa halutaan: lisätä ulkoista elämänhallintaa joka noudattaa yhteiskunnan normeja vai tukea sisäistä elämänhallintaa joka perustuu yksilön omaan päätöksentekoon. (Taruvuori 2010, 62–63.)

Elämänhallintaan liittyy tiiviisti myös itsetunto. Hallinnantunteeseen vaikuttaa se, kuinka paljon yksilö näkee itsessään hyviä ominaisuuksia ja onko minä-kuva positiivinen, heikkouksista huolimatta. Sisäisen elämänhallinnan saavuttamiseksi, ihmisen tulisi kyetä näkemään ja tunnistamaan oma ainutkertaisuutensa ja arvostaa myös muita. Elämänhallinnassa tulisi pystyä asettamaan itselleen päämääriä ja toimillaan ohjaamaan elämäänsä näitä tavoitteita kohden. (Karsikas 2005, 88.)

Vankilassa sisäisen elämänhallinnan saavuttaminen on erityisen haasteellista. Oman toiminnan säätely tiukasti strukturoidussa laitoksessa on hankalaa. Vankila ympäristönä ruokkii opittua avuttomuutta. Tällöin yksilö ei tunnista vaikuttamismahdollisuuksiin liittyen omaan elämäänsä tai tulevaisuuteensa. Tämä voimattomuus taas kuluttaa omaa motivaatiota oman toiminnan ohjaamiseen. (Taruvuori 2010, 63.)

Elämänhallintaan liittyy hyvin tiiviisti myös niin kutsutut arjen taidot. Tämä on vahvasti aikasidonnainen käsite. Nyky-yhteiskunnassa hevosten käsittelytaidot eivät ole tarpeellisia, kun taas tietokoneen sujuvan käytön voidaan nähdä olevan perusedellytys arjen sujuvuuden kannalta. Arjentaidot ovat yksilön kykyä selviytyä tehokkaasti arkielämän haasteista. Arjentaidot voidaan jakaa pienempiin kategorioihin, ongelmanratkaisutaitoihin, sosiaalisiin taitoihin, tunteiden käsittelyn taitoihin ja kriittisen ajattelun taitoon. Näistä rakentuu käytännöntaso, joka pitää sisällään laskujen maksun, virastoasioiden hoitamisen ym. Yhteiskunnan normaalista elämästä selviäminen vaatii siis vangeilta muutakin kuin vain rikoksettoman elämäntavan. Se vaatii uusien rutiinien luomista, uusiin paikkoihin menemistä, uusien ihmissuhteiden luomista ja ennen kaikkea uuden ajattelumallin luomista. (Miikkulainen 2012, 3.)

4 LUONTOLÄHTÖINEN TOIMINTA

Luonnon hyvinvointivaikutukset on tunnettu jo pitkään, niin Suomessa kuin muissakin Euroopan maissa. Luontoa on jo vuosikymmenten ajan käytetty hyvinvoinnin tukena sosiaali-, terveys- ja kasvatustieteiden laitoksissa. Luonnonkauniit paikat ovat olleet parantoloiden ja mielisairaaloitten sijoituspaikkoja. Arkea työlaitoksissa, vanhainkodeissa ja lastenkodeissa on rytmittänyt maataloustyöt ja puutarhanhoito. Hyvinvointivaltion rakentumisen myötä nämä ajatukset hävisivät, mutta nyt on noussut uudelleen esiin

luontolähtöisten toimintojen ja menetelmien tietoisesta hyödyntämisestä sosiaali-, terveys- ja kasvatuspalveluissa. (Soini ym.2011, 320.)

4.1 Luonnon hyvinvointivaikutukset

Luonnolla on selkeä rauhoittava vaikutus. Jo muutaman luonnossa vietetyn minuutin jälkeen voidaan havaita myönteiset vaikutukset elimistössä; verenpaineen lasku, sykkeen lasku, lihasten rentoutuminen. Vihreyden aistiminen ja havaitseminen liitetään myös turvallisuuteen ja levollisuuteen. (Yli-Viikari 2011, 2.)

Kautta aikojen ihmisellä on ollut tarve samaistua ympäristöönsä ja tehdä siitä merkityksellistä. Viime aikoina kuitenkin ihmisen suhde ympäristöön on muuttunut. (Aura ym.2011, 9.) Salonen (2005, 5) nostaa esiin, että on kiistatta osoitettu, että ympäristöllä ja ympäristön laadulla on vaikutusta mielenterveyteen ja stressiin, sekä myönteisesti että kielteisesti. Eko- ja ympäristöpsykologialla halutaankin tuottaa tietoa rakennetun ympäristön ja luontoympäristön psykologisista vaikutuksista ihmiseen.

Ihmiskunnan kehityksen voidaan nähdä olleen nousujohdanteista; kaikkea on enemmän kuin ennen, kaikki tapahtuu nopeammin ja kaikkea on saatavilla. Koko tämä noususuhdanteisuus on tapahtunut luonnon kustannuksella, luontoa on käsitelty resurssina jota hyödynnetään. Ympäristön saastuminen ja luonnonvarojen eheytymisen on ratkaisematon ongelma. Kaikki yhteiskunnan tasot kärsivät ilmastonmuutoksesta ja otsonikerroksen heikkenemisestä. Eko- ja ympäristöpsykologia pystyy vastaamaan myös ympäristönsuojelun tarpeeseen. Ekopsykologinen näkökulma tarkastelee ihmistä kokonaisvaltaisesti osana luontoa, kun taas ympäristöpsykologia tuottaa tutkimustietoa käytännön menetelmistä, asenteista ja tunteiden vaikutuksesta ympäristökäyttäytymiseen. Ympäristösuojelulliset interventiot voivat parhaimmillaan siis olla ekopsykologisten ja ympäristöpsykologisten näkemysten yhteistyötä. (Salonen 2005, 35–36.)

Luonto tarjoaa mahdollisuuden omien tunnetilojen käsittelyyn. Ympäristöstä on mahdollista havaita asioita, jotka sopivat emotionaaliseen tilaamme. Näin ollen luonnosta on mahdollista löytää vertauskuvia omien tunnetilojen ilmaisuun. (Yli-Viikari 2011, 4.)

4.2 Luontohoiva eli Green care

Green care -toiminta on sosiaalinen innovaatio, jonka taustalla on yksilön, ryhmän, yhteisön tai verkoston luovan toiminnan tuloksena syntyneitä toimintaperiaatteita, joilla tuotetaan olemassa oleville hoivapalveluille lisä-arvoa tai kokonaan uusia muotoja. (Yli-Viikari ym. 2009, 7.)

Green care on toimintaa, joka tukeutuu luontoon ja maaseutuympäristöön ja jolla pyritään edistämään ihmisten hyvinvointia ja elämänlaatua. Luonnon elvyttävyys, osallisuus ja kokemuksellisuus ovat hyvinvointia lisääviä tekijöitä ja näihin Green care -toiminta perustetaan. (Soini ym. 2011, 329–330.)

Green care on kansainvälistä ja monimuotoista toimintaa, jossa on havaittavissa erilaisia painopisteitä ja suuntauksia. Toiminnalla on myös lukuisia erilaisia nimityksiä Euroopassa. Käsitteet ovat myös erilaisia. Käsitteiden ero nousee esiin jo siitä, onko toiminnan pääpaino maatilatoiminnoissa vai kuntoutustoiminnassa. Käytettyjä nimityksiä ovat muun muassa Farming for Health, Social Farming ja Care farms, joka viittaa toimintaa harjoittaviin tiloihin. (Yli-Viikari ym. 2009, 10.)

Ensi kerran Green care – käsite on esitelty Suomessa vuonna 2008 (Soini ym. 2011, 320). Green care itsessään on laaja ja ehkäpä osin jopa epäselvä. Green careen liittyvä tutkimus- ja kehitystoiminta sekä alan yrittäjyys kehittyvät nopeasti Suomessa, joten käsitteen selkeyttäminen on äärimmäisen tärkeää. Käsite Green care on englanninkielinen käsite, joka sisältää selkeitä viittauksia luontoon ja hoivaan. (Soini ym. 2011, 321.)

Green caren juuret ulottuvat 1970-luvun Alankomaihin. Tuolloin Alankomaissa oli maatiloja, jotka hyödynsivät maatilaympäristöä tuottamissaan sosiaalipalveluissa, näistä tiloista käytettiin nimitystä care farm. (Soini ym. 2011, 321.) Sempik ym. (2010, 11) määrittelevät Green care- käsitteen sisältävän monia interventioita, kuten hoivamaatalouden, eläinavusteisen terapian sekä terapeuttisen puutarhanhoidon. Yhteistä näille erilaisille interventioille on luonnon ja luontoympäristön käyttö. Green care ei ole passiivinen luontokokemus, vaan aktiivinen interventio, jolla pyritään parantamaan ja edistämään terveyttä ja hyvinvointia. Kun luontokokemusten terveystvaikutukset tunnistetaan, on syytä muistaa myös, että kaikki vihreä ei ole Green carea.

Suomalaisessa keskustelussa Green care ymmärretään sateenvarjokäsitteenä luontoon tukeutuville palveluille. Ytimen Green care – toiminnalle muodostavat luontoon perustuvat tavoitteelliset menetelmät, joilla pyritään edistämään ihmisen hyvinvointia. Green caren piiriin kuuluu lukuisia vakiintuneita menetelmiä, kuten ratsastusterapia, puutarhaterapia, terapeuttinen puutarhanhoito, sosiaalipedagoginen hevostoiminta, ekoterapia ja tunnetaitokasvatus. Puutarhaterapiaa ja eläinterapiaa on tutkittu paljon ja niiden vaikutuksista asiakasryhmiin on kiistatonta näyttöä. (Soini ym.2011, 321.) Salonen (2010, 78–80) tuo kirjassaan esille Hassinkin ym. löytämät kolme erilaista suuntausta Green care -toiminnalle. Ensimmäinen suuntaus keskittyy maataloilla tapahtuvaan kuntouttavaan toimintaan, jossa maatilan eri resurssit otetaan käyttöön asiakkaan kuntoutumiseen. Maatila tarjoaa tällöin fyysiset, sosiaaliset ja kulttuuriset puitteet. Toinen suuntaus on kasveja, puutarhaa ja maisemaa hyödyntävää terapeuttista toimintaa. Tämä toiminta toteutuu usein sairaaloissa, hoitokodeissa ja koulutuksessa. Kolmas suuntaus hyödyntää toiminnassaan kotieläimiä.

Soinin ym. (2011, 322) mukaan Green carea voidaan harjoittaa missä tahansa ympäristössä, jossa luonto on jollain tavalla läsnä, kuten maatilat, metsät ja puutarhat, mutta yhtälailla puistoissa tai vaikkapa sisätiloissa erilaisin keinoin. Näin ollen Green care on mahdollista tuoda kaikkien asiakasryhmien parissa työskentelyyn. Soini ja muut nostavat esiin Green Caren käyttömahdollisuudet eri toimialoilla. Näitä toimialoja ovat esimerkiksi terapiapalvelut, kuntouttava työtoiminta, ennaltaehkäisevä ja terveyttä tukeva toiminta sekä kasvatuspalvelut.

Green care Finland jaottelee Green care menetelmät neljään alakategoriaan; eläinavusteisuus, luontoavusteisuus, viherympäristön kuntouttava käyttö ja kuntouttava maatalotoiminta. Eläinavusteiseen toimintaan kuuluu ratsastusterapia, sosiaalipedagoginen hevostoiminta, kaveri- ja avustajakoirat ja muu eläinavusteinen terapia/toiminta. Luontoavusteisia menetelmiä ovat ekopsykologian menetelmät, elämypedagogiikka/seikkailukasvatus, luonnon materiaallinen käyttö, luontoliikunta ja ympäristökasvatus. Puutarhaterapia, sosiaalinen ja terapeuttinen puutarhatoiminta ja terapeuttiset pihat ovat viherympäristöjen kuntouttavaa käyttöä. Kuntouttavalla maatalotoiminnalla tarkoitetaan kuntouttavaa työtä ja osallisuutta yhteisössä. (GC-menetelmät 2014.)

Välttämätön ydinelementti Green Caressa on luonto. Luontoa käytetään helpottamaan, vahvistamaan tai nopeuttamaan intervention terapeutisia, kuntouttavia tai ohjauksellisia tavoitteina. Soini ym. (2011, 323–324) määrittelevät luontoelementeiksi itse luonnossa olon, kasvit, luontokuvat, luontoäänet tai eläimet. Luontoympäristöön liittyvä toiminta on myös ominaista Green carelle. Parhaimmillaan hoito-, hoiva- ja kasvatustilanteen vaikuttavuutta voi lisätä toimiminen luonnossa, luonnon kanssa tai luonnon hyväksi. Salosen (2005, 14) teoksessa nostetaan esiin luontokokemuksen tarjoamat mahdollisuudet; pysähtymisen, selkiytymisen ja rauhoittumisen. Kolmanneksi toiminnan piirteeksi Soini ym. (2011, 325) nostavat yhteisön, joka mahdollistaa ihmisen osallisuuden tunnun. Ihmisen ollessa vuorovaikutuksessa toisten ihmisten ja ympäristön kanssa, tapahtuu hänen kasvaminen. Osallistuessa ja ottamalla vastuuta mahdollistuu yksilön kiinnittyminen yhteiskuntaan. Yksi ihmisen perustarpeista on paikkaan kuuluminen. Yksittäinen paikka luonnossa tai jo luonnon kokeminen voi tuoda paikkaan kuulumisen tunteen.

Edellä kuvattujen ydinelementtien lisäksi seuraavien kolmen keskeisen ehdon tulee täytyä, jotta voimme puhua Green care – toiminnasta. Nämä ehdot ovat ammatillisuus, luontointerventioiden tavoitteellisuus ja pitkäjänteisyys sekä vastuullinen palvelutoiminta. Ammatillisuudessa tarkoitetaan tässä yhteydessä sitä, että toiminnan tulee noudattaa ammattialan lainsäädäntöä ja eettisiä ohjeita, sekä sitä, että palvelujen tarjoajan ammatillinen koulutus on riittävä siihen menetelmään, jota hän palvelussaan käyttää. Jo kertaluontoiset ja lyhytkestoiset luontokokemukset voivat antaa voimavaroja, mutta puhuttaessa hoiva- ja kasvatustilanteista, ominaista on tavoitteellisuus ja pitkäjänteisyys. Keskeistä Green care – toiminnassakin on tavoitteellisuus, joka käytännössä on suunnitelmien laatimista ja toteuttamista. (Soini ym. 2011, 325–326.)

4.3 Eko- ja ympäristöpsykologia

Ekopsykologian kiinnostuksen kohteena on luontoympäristö, ympäristönsuojelu sekä ihmisen ja luonnon yhteys. Ihminen siis nähdään olevan osa luontoa; ekopsykologien näkemyksen mukaan ihminen ja luonto ovat yhtä. Ihmisen ja luonnon irrallisuus nähdään yhtenä suurena huolenaiheena. Ekopsykologiassa on havaittavissa aineksia ekofilosofiasta, ekofeminismistä, ympäristöpsykologiasta, ympäristönsuojelusta sekä ekopsykiatriasta. (Salonen 2005, 13, 22, 31.)

1980-luvun Yhdysvalloissa heräsi vuoropuhelu ekologisen liikkeen ja psykologian ammattialan välillä. Tuloksena tästä vuoropuhelusta syntyi ekopsykologinen ajattelu-tapa. Ekopsykologian mukaan ihmisen mieli ei voi olla terve, jos ympärillä oleva luonto on tuhottu. (Uusikumpu 2006.) Suomalainen ekopsykologia on virallisesti saanut alkunsa vuonna 1998. Suomen ekopsykologinen yhdistys on saanut alkunsa samaisena vuonna. Tavoitteensa Metsänpeitto-yhdistys on määritellyt seuraavanlaisesti: ”Tavoitteiden perustana on suomalais-ugrilainen luontoa kunnioittava luontosuhde sekä kulutuskulttuurin muuttaminen ja modernin ekologian hyväksikäyttö.” Luontosuhde, paikallisuus ja ekopsykologian menetelmät ovat ekopsykologian tärkeimpiä osa-alueita. (Salonen 2005, 30.)

Ekopsykologia on varsin nuori tieteenala, jonka yksi tärkeimmistä liikkeellepanijoista on Theodore Roszak. Hän on perustanut Kalifornian yliopistoon ekopsykologian instituutin. Roszak lähestyy ekopsykologiaa mielenterveydestä käsin; miten luonnosta erkaantuminen vaikuttaa ihmisen mielenterveyteen. Rosakin mukaan mielenterveys on integroitumista luontoon, kosketusta kokonaisuuteen, sitoutumista ja vastavuoroisuutta luonnon kanssa. Ekopsykologia on siis psykologian ja ekologian yhdistymisen tulosta. Ekopsykologia ei halua asettaa rajoja psyyken, itsen, tajunnantilojen, mielen, kehon ja luonnon välille. Psyhyke nähdään siis dynaamisessa vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. (Salonen 2005, 25–26, 51.)

Salonen (2005, 26–27) tuo kirjassaan esille Roszakin määrittelemät ekopsykologian pääperiaatteet. Teollistunut yhteiskunta on tukahduttanut ekologisen alitajunnan, tästä löytyy syy mielenterveysongelmille. Ekopsykologisena tehtävä on löytää polku elämän ja mielen välillä. Tämä polku koostuu fyysisistä, biologisista, henkisistä ja kulttuurisista ilmiöistä ja tasoista. Päämääränä ekopsykologiassa on löytää ihmisen ekologisessa alitajunnassa oleva sisäsyntyinen ympäristöherkkyys. Ekopsykologian mukaan ihmisen ja planeetan välillä on yhteys, tämän mukaan planeetan tarpeet ovat ihmisen tarpeita ja ihmisen oikeudet ovat planeetan oikeudet. Salonen korostaa Roszakin ajatus siitä, että näiden mainittujen pääpiirteiden lisäksi tarvitaan myös ympäristöpolitiikkaa ja ympäristönsuojeluun tähtäviä yhteiskunnallisia tekoja. Ekopsykologialla halutaan syventää ymmärrystämme, kokemustamme ja moraaliamme. Ympäristöpolitiikan tulee tuoda nämä tavoitteet käytäntöön, konkreettisiksi teoiksi.

Ympäristöpsykologia on muodostunut omaksi tutkimusalakseen 1950-luvun lopulla. Kehitys sai näkyvimmän alun Yhdysvalloista, jossa William Ittelsonin ja Harold Prohansky'n johdolla tutkittiin sairaalaympäristön merkitystä potilaiden ja henkilökunnan käyttäytymiseen. Ympäristöpsykologian tutkimuksen kohteena on ihmisen ja fyysis-sosiaalisen ympäristön vuorovaikutus. Yleistavoitteena ympäristöpsykologiassa on tiedon lisääminen ihmisläheisempien ympäristöjen suunnittelua ja kehittämistä varten. (Aura ym.1997, 10.)

Suomessa yliopistojen psykologian laitokset kiinnostuivat ympäristöpsykologisista kysymyksistä 70-luvun alkupuolella. Kiinnostuksen kohteena oli tuolloin lasten elinympäristöjen muutos, lisääntyneen liikenteen mukanaan tuomat onnettomuusriskit. Vuonna 1976 tehtiin myös laaja Elinympäristön uudistuminen -tutkimus, joka oli yhdyskuntasuunnittelijoiden, sosiologisten ja psykologisten yhteistyötä. (Aura ym. 1997, 14.)

Ympäristöpsykologia keskittyi alussa lähinnä vain ihmisen ja fyysisen ympäristön vuorovaikutukseen. Sittemmin on todettu, että pelkän fyysisen ympäristön ja ihmisen välisen suhteen tarkastelu ei riitä, vaan jokainen ympäristö on nähtävä myös sosiaalisena ja kulttuurisena ympäristönä. Fyysisen ympäristön muodostavat luonnonympäristöt, esineet, rakenteet, materiaalit, rakennukset ja rakennetut ympäristöt. Sosiaalinen ympäristö muodostuu ihmisistä ja yhteisöistä. Kulttuuriset symbolit, kieli, merkitykset ja tavat liittyvät niin fyysiseen kuin sosiaaliseen ympäristöön. (Aura ym. 1997, 15.)

Auran ym. (1997, 47–48) mukaan ympäristöpsykologia tarvitsee aineksia monelta alalta, kuten psykologiasta, sosiologiasta, ekologiasta ja arkkitehtuurista. Tavoitteena ympäristöpsykologiassa on kattaa ympäristön kaikki kehittämisen tasot. Viitekehystä ympäristöpsykologiassa voidaan rakentaa seuraavien väittämien perustalta. Ihmisen ympäristösuhde on aktiivista työstämistä vaativa prosessi. Se on kahdensuuntainen, eli ihmiset muuttavat ympäristöään ja tämä muuttuva ympäristö tarjoaa uusia kehitysmahdollisuuksia. Ihmisen ympäristösuhteen säätely tapahtuu suhteessa välittömään ympäristöön, ympäristöverkostoihin, sosiaalisiin rakenteisiin ja kulttuurijärjestelmään. Tärkeimpiä tukijoita ihmisen ympäristösuhteessa ovat arkkitehtuuri ja ympäristösuunnittelu. Ihminen ei siis vain havainnoi ympäristöään, vaan ympäristön avulla ihminen myös luo käsitystä itsestään ja ylläpitää minuuttaan.

4.4 Luontolähtöinen toiminta vankeinhoidossa

Suomessa luontolähtöiseen toimintaan vankeinhoidossa on jo kiinnitetty huomiota, joskin enemmän tutkittua tietoa löytyy Yhdysvalloista. Yhdysvaltalaiset tutkimukset perehtyvät enemmälti eläinavusteiseen toimintaan vankeinhoidossa. Yksi näistä ohjelmista on Indiana Canine Assistant and Adolescent Network (ICAAAN) järjestön järjestämää koirienkoulutusta löytökoirille. Alkuun ohjelma oli käytössä vain nuorisovankiloissa, mutta on sittemmin laajentunut niin nais- kuin miesvankien keskuuteen. Ohjelmassa vangit opettavat koirille erilaisia toimintoja, joiden avulla ne voivat auttaa ihmisiä. Ohjelman läpi käyneet koirat sijoitetaan avustajakoiriksi lapsille, jotka kärsivät liikuntavaikeuksista. Vankien kokemukset ohjelmasta olivat hyviä. Vangit toivat esille oppineensa kärsivällisyyttä, vanhemmuutensa parantuneen, toisten auttamisen nousseen vahvasti esiin, itsetunnon kohentuneen, sosiaalisten taitojen parantuneen, normaaliuden tunteen saavuttamisen sekä ympäristön rauhoittavan vaikutuksen. (Turner 2007)

Suomessa luontolähtöiseen toimintaan vankeinhoidossa ovat perehtyneet Kajander ja Vainonpää tutkimuksissaan. Vainonpään (2011) työ keskittyi tutkimaan vankien omia kokemuksia eläinavusteisesta työtoiminnasta Pelson vankilassa. Vangit kokivat eläinten vaikuttavan positiivisesti heidän omaan tunteeseensa elämönhallinnasta. työskentely itsessään eläinten parissa oli myös antoisaa. Työskentelyssä tuotantoeläinten parissa oli havaittavissa selkeitä kuntouttavia ja voimaannuttavia elementtejä. Kajanderin (2013) työ perustui vankien kokemuksiin Keravan vankilan puutarhatyötoiminnasta. Tutkimus tuo näkökulmaa luonnon ja vankeinhoidon yhdistämisestä. Keravan vankilan alueeseen kuuluu 260 hehtaaria, josta peltoa on 154 hehtaaria ja metsää 75 hehtaaria, loput alueesta toimii urheilukenttinä, puistomaisina piha-alueina, puutarhana ja joutomaana. Puutarha-alueella toimii myös lampola, jossa lampaita on ympärivuoden. Kajanderin työssä nousevat vankien esiin nostamat positiiviset näkökulmat, puutarhatyötoiminta nähdään merkittävänä ja tärkeänä osana vankeusrangaistusta.

Vuonna 2013–2014 Keravan vankilassa toteutettiin Juuret vapauteen-projekti, jonka tavoitteena oli rakentaa kuntoutusmalli, jossa hyödynnettäisiin luontoympäristöä. Ytimenä oli luontoon liittyvä tai luonnossa tapahtuva työ-, opiskelu- ja kuntoutustoiminta. Toiminnan tavoitteena oli osallistujien henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin lisääminen sekä elämönhallintataitojen parantaminen. Yksittäiset toiminnot projektissa

arvioitiin onnistuneiksi, mutta kokonaisuutta ei näistä toiminnoista muodostunut. Luonnon tarjoamia mahdollisuuksia käytettiin voimavaroina mielen hyvinvointiin. Projektin avulla Keravan vankilaan saatiin innostuneisuutta ja innovaatiovalmiuksia, jotta luontomenetelmien käyttö tulevaisuudessakin on mahdollista. (Kajander 2014.)

5 SOSIAALIPEDAGOGIIKKA JA SOSIOKULTTUURINEN INNOSTAMINEN VANKEINHOIDOSSA

Sosiaalipedagogiikkaa tarkasteltaessa voidaan korostaa huono-osaisten auttamista, syrjäytymisen ehkäisemistä ja lievittämistä, sekä yhteiskuntaan integroitumisen näkökulmaa. Huono-osaisuus ja syrjäytyminen liittyvät aina yhteiskunnan sosiaalisiin rakenteisiin. Pyrittäessä löytämään keinoja syrjäytymisen ehkäisyyn ja lievittämiseen, on välttämätöntä huomioida paitsi yhteiskunnan rakenteet myös ihmisen yhteisöllisyys. Erilaisiin yhteisöihin kuulumisen rakentaa ihmisen identiteettiä, ylläpitää elämänlaatua ja auttaa ihmisiä saavuttamaan tarvittavia valmiuksia vuorovaikutuksessa toisiin ihmisiin. Sosiaalipedagogiikka on sosiaalisten ongelmien ehkäisyyn ja lievittämiseen suuntautuvaa toimintaa. (Hämäläinen 1999, 15, 19.) Kurki (2000, 44) nostaa esiin sosiaalipedagogiikan erilaiset näkökulmat, sitä voidaan tarkastella tieteellisenä sosiaalikasvatusteorianä, akateemisena oppialana tai puhtaasti ammatillisena käytäntönä. Kurki korostaa saksalaista näkemystä sosiaalipedagogiikasta, jonka mukaan kyseessä on koko yhteiskunnallisen elämänmuodon läpäisevä periaate, joka korostaa inhimillisyyden, henkisten arvojen ja yhteisöllisyyden edistämisen ajatuksia. Sosiaalipedagogiikka on myös kasvatuksellisia näkökohtia korostavaa yhteiskunnallista liikettä.

Kun sosiaalipedagogiikka tarkastelee, tärkeintä on oivallus siitä; kyseessä on kokonaisuus, jossa tavoitellaan teorian ja käytännön vuorovaikutusta; parhaimmillaan tämä on äärimmäisen antoisaa. Perusongelma sosiaalipedagogisessa ajattelussa ja toiminnassa on sosiaalieettinen ja koskee yhteiskuntaan integroitumista. Lähtökohta on siinä, mitä yhteiskunnan tulisi tehdä syrjäytyvien jäsentensä kanssa, jotka eivät syystä tai toisesta integroidu yhteiskuntaan toivotulla tavalla. Sosiaalipedagogiikassa integraatio-ongelmat tulkitaan nimenomaan pedagogisessa viitekehyksessä ja niihin etsitään pedagogisia ratkaisuja. (Hämäläinen & Kurki 1997, 11, 14.)

Sosiaalipedagoginen toiminta perustuu aina ihmisten väliseen vuorovaikutukseen. Luonteenomaista sosiaalipedagogiselle toiminnalle on innovatiivisuus, joustavuus ja kyky muutokseen. Työntekijän työotteen tulee olla joustava ja mukautuva. Sosiaalipedagogiseen toimintaan liittyy myös vaara siitä, että toiminta on mielijohteiden varassa soljuvaa virtailua. Keskeinen periaate sosiaalipedagogiikassa on asiakkaiden itsepuun auttaminen (Hämäläinen & Kurki 1997, 18, 49.)

Sosiaalipedagogiikassa pyritään tunnistamaan niin sosiaalisten ongelmien syntyä, ilmenemismuotoja kuin myös vaikutusten pedagogisia osatekijöitä. Myös pyrkimys pedagogisten strategioiden hahmottamiseen ongelmien ehkäisemiseksi ja lievittämiseksi, niin yksilötasolla kuin yhteiskunnan eri tasoilla, nousee esiin tarkastellessa sosiaalipedagogiikkaa. Kaikkien sosiaalisten ongelmien kohtaamiseen sosiaalipedagoginen lähestymistapa ei sovellu; se vaatii rinnalleen ongelmien ratkaisemiseksi myös poliittisia toimenpiteitä. Puhuttaessa sosiaalipedagogiikasta, pedagogiikka ei tarkoita mitään erityistä instituutiota tai mitään erityisiä työmuotoja. Siinä on ennemminkin kyse dynaamisesta ajattelusta joka kiinnittyy pedagogisiin toimintaperiaatteisiin ja inhimillisen kasvun mahdollisuuksiin. Kyse on sosiaalisen hädän, integraatio-ongelmien ja hyvinvoinnin edellytysten jäsentämisestä ja kohtaamisesta pedagogisessa viitekehyksessä. (Hämäläinen & Kurki 1997,14.) Keskeinen kysymys sosiaalipedagogiikassa on, miten tulisi kohdella ihmisiä, jotka eivät integroidu yhteiskuntaan, vaan syrjäytyvät ja käyttäytyvät poikkeavasti (Hämäläinen 1999, 31).

Sosiokulttuurinen innostaminen on sosiaalipedagogiikkaan perustuvaa ammatillista toimintaa. Niin sosiaalipedagogiikan kuin sosiokulttuurisen innostamisen yksiselitteinen määrittely on vaikeaa. Määrittelyn vaikeuttaa lisää jo se, mistä näkökulmasta sosiaalipedagogiikkaa tarkastellaan. Innostamisen suhteen ollessa läheinen sosiaalipedagogiikkaan, on muistettava kuitenkin, että innostaminen on sosiaalisen toiminnan alue, jolla on omat selkeät piirteensä. (Kurki 2000, 44, 46.)

Sosiokulttuurisesta innostamisesta puhuttaessa on ensisijaisen tärkeää tarkastella ensin itse termiä innostaminen. Kurki (2000, 23) nostaa esiin kaksi päätavoitetta innostamiselle. Innostamisen avulla pyritään herättämään henkiin elämää siellä, missä sitä ei ole. Sen avulla luodaan liikettä, huolestuneisuutta, levottomuutta ja tuetaan aloitteellisuutta. Toisena tavoitteena on olemassa olevien kykyjen tukeminen ja liikkeelle saanti, vaikka nämä kyvyt olisivatkin heikkoja ja tiedostamattomia. Yksilöiden ja ryhmien kykyjä ja voimia motivoidaan, vahvistetaan ja koordinoidaan, samalla kun heidän

osallistumistaan sosiaaliseen, kasvatukselliseen ja kulttuuriseen toimintaan vahvistetaan.

Sosiokulttuurinen innostaminen on perusteiltaan kasvatuksellista toimintaa. Sen avulla autetaan ihmisen sosiaalista kasvua, sosiaalisen tietoisuuden heräämistä ja lujittumista, sekä sosiaalista sitoutumista. Innostamisella tuetaan yksilöitä osallistumaan yhteisöjensä kehittämiseen sekä tuetaan yhteisöllisyyden henkeä yksilöiden ja ryhmien välillä. (Kurki 2000, 41–42.)

6 KUVIEN KÄYTTÖ ASIAKASTYÖSSÄ

Kuvien terapeuttinen käyttö on varteenotettavan uutta ja tutkittua tietoa on melko vähän. Kuvakommunikaation käyttö autististen ja kehitysvammaisten parissa on tunnettu ja tukittu aihe. Kuvan kertoessa enemmän kuin tuhat sanaa, voimme todeta kuvan olevan moniulotteinen. Kuva voi ajallisesti viitata useisiin eri tapahtumiin ja se tarjoaakin laajoja ja erilaisia kosketuspintoja. Kuvien hyviä puolia on se, että ne pysyvät paikallaan halutun ajan ja niihin on mahdollista palata aina uudelleen. Kuvien käytön tutkimus on keskittynyt perinteisesti kuvien fyysiseen havainnointiin ja fyysisiin ja psyykkisiin kuvan aiheuttamiin reaktioihin. (Keskitalo 2008, 32, 34, 35.)

Valokuvan käyttö terapiatyössä tarjoaa välineen tunnepitoisen kokemisen ja käsitteellisen ymmärryksen välille. Valokuvan avulla työ voidaan keskittää asiakkaaseen tai hänen ympäristöönsä. Valokuvaterapia voidaan karkeasti jaotella kahteen erilaiseen linjaukseen, valokuvaterapia ja terapeuttinen valokuvaus. (Salo 2009, 42.)

Valokuva on vahva ei-kielellinen menetelmä. Valokuvia on mahdollista käyttää kognitiivisen psykoterapian työskentelymenetelmänä. Omaelämäkerralliset valokuvat tarjoavat mahdollisuuden keskusteluun niiden kanssa ja kautta, niiden muokkaukseen, jonkun elementin lisäämiseen tai poistamiseen. Tunnekokemuksen mieleen palauttaminen on helpompaa kuvien tuella ja avulla. Työskentelyä ohjaa aina koulutettu terapeutti. Valokuvat voivat olla myös itsetarkkailun ja –analyysin väline. Asiakkaat kokevat valokuvatyöskentelyn helppona ja mielekkäänä työskentelymuotona. Valokuvaustyöskentely tarjoaa parhaimmillaan ei-tietoiset syvätason tunteiden ja käsitteellisen

tiedostamisen yhdistymisen. Tämän avulla lisätään tietoisuutta minuudesta. (Salo 2009, 40–41.)

Kuntoutusportti (2015) määrittelee valokuvien käytön olevan laaja-alaista. Valokuva-terapian menetelmiä ovat omaelämäkerrallisten valokuvien katselu, uusien valokuvien ottaminen ja niiden käyttö, symbolisten kuvien käyttö, omakuvatyöskentely ja kuvien yhdistäminen muihin ilmaisukeinoihin, kuten sanoihin. Perusolemus ihmismielessä on symbolinen ja kuvallinen ja uusien mielikuvien ja niiden merkitysten avulla mielen on mahdollista uusiutua. Konkreettiset kuvat voivat auttaa mieltä muuttumaan.

Vuorovaikutuksen apuna ja tukena kuvien käyttö sopii kaikkien asiakasryhmien parissa. Kuvilla on mahdollista ilmaista myös sellaisia tunteita, joita sanallisesti olisi liian pelottavaa ilmaista. Kuva on konkreettinen väline, jonka avulla keskustelua on helppompaa käydä. Kuva on mahdollisesti myös vuorovaikutuksen väline, äärimmäisen tärkeä silloin, kun yksilö ei kykene verbaaliseen vuorovaikutukseen. Masentunut tai psykoottinen henkilö voi myös löytää kuvista tavan ilmaista sisäistä maailmaa itselleen ja muille. Kuvatyöskentely sopii myös verbaalisesti lahjakkaille. On todettu, että verbaalinen lahjakkuus saattaa jopa estää tunteiden käsittelyä. Kuvat luonnosta tarjoavat vuorovaikutuksen lisäksi mahdollisuuden rentoutumiseen. (Vilén ym. 2008, 302–306.)

Tavoitteena kuvakorttityöskentelyssä on asiakaskeskeisyys. Asiakaskeskeisyys tässä yhteydessä tarkoittaa asiakkaan omaa vapautta kuvan valinnassa ja kuvasta kertomisessa. Kuvakortit mahdollistavat tiedon saannin asiakkaan historiasta, kokemuksista, muistoista ja tunteista. Kuvatyöskentelyssä kuvaa tarkastelleen asiakkaan tuottaman tarinan pohjalta. Tärkeää olisi asiakkaan omien oivallusten syntyminen kuvien avulla. Tunteiden käsittely ja jäsentely helpottuu kuvien avulla, tällöin mahdollisuus itseilmaisuuksiin kasvaa suuresti. (Leinonen & Perkiö 2010, 14–15.)

7 KEHITTÄMISTEHTÄVÄN TAVOITE JA KÄYTÄNNÖN TOTEUTUS

Kehittämistehtävän tavoitteen on luoda ja kehittää työvälinettä ja menetelmää kuntouttavaan työhön. Kuten aiemmin mainittu, luontoavusteisessa toiminnassa luontomateriaalit toimivat vuorovaikutuksen tukena. Haluan kehittää itselleni työvälineen,

jonka käyttö on mahdollista erilaisten asiakasryhmien parissa työskennellessä, eri asiakasryhmillä tarkoitan tässä yhteydessä kuntouttavan aikuissosiaalityön eri ryhmiä. Työvälinettä haluan käyttää vuorovaikutuksen tukena ja auttamassa tunteiden ja ajatusten sanoittamisessa. Kuten aiemmin mainittu, luontoelementtien käyttö ei ole uutta, mutta uudet innovaatiot käytännön työhön ovat varmasti tervetulleita.

Käytännön osuuden työstäni suoritin Mikkelin vankilassa keväällä 2014, työharjoitteluni yhteydessä. Ryhmätyöskentelyyn keräsin vangit vapaaehtoisuuden turvin. Selliosastojen ilmoitustauluille laitoin ilmoitukset ryhmistä ja täten mahdollistin innokkaiden osallistumisen. Yksilötyöskentelyyn valikoitui vanki harjoittelun tavoitteiden kautta. Tämäkin yhteistyösuhde perustui vangin vapaaehtoisuuteen. Osallistujat koostuivat suomalaisista vangeista, joista osa oli jo kärsimässä tuomiotaan, kun taas toiset odottivat lainvoimaista päätöstä. Vankien rikoshistoria oli hyvin erilainen ja perehdyinkin tähän alueeseen vain pintapuolisesti. Kyseessä ei ollut rikosperusteinen työskentelymuoto, joten syvä perehtyminen rikoksiin ei ollut työn kannalta merkityksellistä.

Sisällöltään yksilö- ja ryhmätyöskentely noudattivat samanlaista kaavaa ja suunnitelmaa, näin ollen niiden vertailu rinnakkain on suhteellisen helppoa. Tätä vertailua teen työn lopussa. Seuraavassa kuvaan tapaamisten raamit ja suunnitellut sisällöt. Myöhemmin erittelen yksilö- ja ryhmätyöskentelyn erityispiirteet.

Ensimmäinen tapaamiskerta keskittyi osallistujiin ja kuviin tutustumiseen. Kerroin työskentelyn aikataulutuksen ja sisällön, sekä tiedustelin esiin nousseita ajatuksia ja toiveita. Ensimmäisellä kerralla pyysin myös tutkimus- ja havainnointiluvat.

Ensimmäisenä harjoitteena oli mielipaikkaharjoite kuvien avulla. Mielipaikkaharjoite olisi optimaalista suorittaa aidossa luontoympäristössä, mutta kyseisen asiakasryhmän parissa tämä ei ollut tietenkään mahdollista. Salonen (2010, 86) kuvaa mielipaikkaharjoitteen olevan yksi ekopsykologinen luontomenetelmä. Tarkoituksena on, että yksilö hakee itselleen mielipaikkaa, keskittyen aistihavaintoihinsa. Pelkkä tietoinen ajattelu ei siis riitä. Pyrkimyksenä on siis vain havaita ja kokea luontoympäristöä. Osallistuja(t) valitsivat mielipaikka kuvan, jonka jälkeen kävimme siitä keskustelua. Osallistuja(t) kertoi(vat) kuvasta heränneitä ajatuksiaan ja tunteitaan. Toisena harjoitteena ensimmäisellä tapaamiskerralla oli valita kortti, joka kuvaa yksilön menneisyyttä. Täs-

säkin oli tavoitteena löytää omaa silmää miellyttävä kuva ja keskustelun avulla analysoida tätä kuvaa. Lähes poikkeuksetta jokainen osallistuja valitsi kuvan, joka kertomuksissaan liittyi lapsuuteen. Menneisyys aikakäsitteenä oli vapaavalintainen, eli tarkkaa määritelmää sille, mitä menneisyydellä tarkoitimme, ei ollut. Menneisyyttä tarkastelimme kuvien avulla ja pyrimme löytämään ja nostamaan esiin silloin olleita voimavaroja.

Toisella tapaamiskerralla palasimme edellisen kerran mukaan tuomiin ajatuksiin ja kertosimme läpi käydyt asiat. Tämä oli tärkeää jo siksi, että pystyin itse osoittamaan oman kiinnostukseni osallistujien kertomuksiin ja tuottamiin asioihin. Palasimme kuvakorttien pariin ja otimme tarkastelun alle kuvat, jotka kuvasivat nykyisyyttä. Kuvien avulla pyrimme löytämään tässä hetkessä olevia voimavaroja ja niiden käyttöä.

Kolmas tapaamiskertamme alkoi jälleen lyhyellä palaamisella edelliskertaan. Kävimme läpi heränneet ajatukset ja esiin nousseet teemat. Nyt keskityimme kuvien avulla tarkastelemaan tulevaisuutta. Tämä antoi osallistujille mahdollisuuden ”kurkistaa tulevaisuuteen”. Jokaisella oli vapaus määritellä se, mihin tulevaisuuteen kuvan liitti. Useimmilla tulevaisuutta kuvasti vankeuden jälkeinen elämä. Palasimme voimavaroihin ja niiden käyttöön. Pyrimme löytämään keinoja vahvistaa jo olemassa olevia voimavaroja, jotta tulevaisuuden toiveet olisi mahdollista tavoittaa.

Neljäntenä ja viimeisenä tapaamiskertana pyrimme tekemään työskentelystä yhteenvedon. Kävimme läpi tapaamistemme teemat ja esiin nousseet asiat. Kuvien avulla palasimme ensimmäisellä kerralla valikoituihin mielipaikkakuviin. Jokainen osallistuja pystyi valitsemaan saman kuvan kuin ensimmäisellä kerralla. Tarkastelimme nyt mielipaikkakuvaa erilaisesta näkökulmasta, oliko joku tuossa kuvassa muuttanut menneiden viikkojen aikana. Viimeinen tapaaminen päättyi palautteen keräämiseen.

7.1 Yksilötyöskentely

Yksilötyöskentelyyn valikoitui nuori henkilö, jolla oli halu puhua ja keskustella ohjaajien kanssa. Hän halusi tutustua työskentelyyn luontokuvien avulla, joskin suhtautui tähän hieman jopa naureskellen. Henkilön antautuminen työskentelyyn oli kuitenkin vahvaa ja intensiivistä. Kuvien avulla hän kävi keskusteluissa läpi runsaasti asioita historiastaan ja elämäkulustaan. Tapaamisten aikana osallistuja toi vahvasti esille

omaa elämäkertansa ja pystyi nostamaan esille merkittäviä elämäntapahtumia. Kuvien avulla myös voimavarojen tarkastelu tuli näkyvämmäksi.

Tapasin vankia yhteensä neljä kertaa. Jokaisella tapaamiskerralla luontokuvat olivat vuorovaikutuksemme keskiössä. Tapaamiset olivat kestoiltaan noin tunnin ja tapaamistiheys oli kerran viikossa. Tapaamiset olivat kahdenkeskisiä, luottamuksen ja avoimuuden mahdollistamiseksi. Yksilötyöskentelyssä keskustelu oli vapaamuotoista ja osallistujan itsensä tuottamaa. Ohjaajan tehtäväksi jäi vain tarkentavien kysymysten esittäminen ja keskustelun yhteen vetäminen.

7.2 Ryhmätyöskentely

Ryhmään osallistujat keräsin vapaaehtoisista. Tiedotin työstä ja siihen liittyvistä tapaamisista selliosastojen ilmoitustaululla. Halukkaat ilmoittautuivat vankilassa käytössä olevilla asiointilomakkeilla. Ilmoittautumiseen määrittelin tietyn ajankohdan. Myös tavatessani vankeja kerroin tulevasta työskentelystä ja pyrin tällä tavoin lisäämään tietoa työskentelystä.

Ryhmään ilmoittautui neljä osallistujaa, joista lopulta tapaamisissa oli kolme. Yksi osallistuja jäi pois, koska hänet siirrettiin toiseen vankilaan. Vapaaehtoisten ollessa selvillä, käännyin rikosseuraamusesimiesten puoleen, jotka varmistivat, että kyseiset henkilöt olivat sopivia ryhmätoimintaan. Tässä osuudessa eteen ei ongelmia ilmennyt, joten ryhmätoiminta oli valmis alkamaan.

Ryhmätapaamisia oli neljä. Tapaamiset tapahtuivat viikon välein, ennalta ilmoitettuna ajankohtana. Aikatauluista oli mahdollista pitää kiinni, eikä muutoksia niihin tullut. Ryhmätyöskentelyssä laadimme yhteiset ryhmän säännöt, jonka avulla sitoutin ryhmäläiset toimintaan mukaan. Tapaamiset ryhmän kanssa olivat kestoiltaan noin tunnin. Ryhmätoiminnassa oli mukana myös työharjoittelun ohjaaja. Tämä lähti vankilan turvallisuussäännöistä; ryhmän kanssa ei työskennellä yksin.

7.3 Palaute työskentelystä

Palautteen työskentelystä keräsin jokaiselta osallistujalta kirjallisena. Yksilötyöskentelyssä palaute keräsin haastattelun avulla. Ryhmätyöskentelyyn osallistuneet täyttivät palautelomakkeen itse. Myös työharjoitteluni ohjaaja antoi kirjallisen palautteen ryhmätyöskentelystä.

Jokainen osallistuja antoi palautteen, joten työskentelystä sai kattavan palautteen. Kuvakorttityöskentely nähtiin luontevana ja mukavana toimintatapana. Osallistujien oli hankala kuvata saamiaan hyötyjä toiminnasta.

Sivusta seurannut työntekijä arvioi luontokuvien helpottaneen vuorovaikutuksen syntymistä. Ryhmäläiset olivat aktiivisessa vuorovaikutuksessa niin ryhmänohjaajan kuin muiden ryhmäläisten kanssa. Kuvat auttoivat ryhmäläisiä siirtymään mielikuvissaan menneisyyteen, nykyisyyteen ja tulevaisuuteen. Viimeisellä ryhmätapaamisella oli havaittavissa syvintä vuorovaikutusta ja avoimuutta.

Niin yksilö- kuin ryhmätyöskentelyssä palautteessa esiin nousi ajatusten herääminen elämän mukavista asioista. Haaveet ja muistot tulivat konkreettisemmiksi ja paremmin tarkasteltaviksi. Työskentely oli palautteen mukaan mielekästä ja ohjaajan puolelta luontevaa. Vuorovaikutuksessa kuvien käyttö näkyi palautteen mukaan luottamuksen syntymisessä. Kuvien koettiin helpottavan ”puhumisen vaikeutta”.

8 POHDINTA

Työn toiminnallisen osuuden suunnittelu ja toteutus oli helpoimpia työn osuuksia. Teoriapohjan hankkiminen ja sen hyödyntäminen oli haastavaa. Osuudet tulivat yhteen sopivaksi ja toisiaan tukevaksi. Tutkimustulosten vähyys kuvakorttityöskentelystä ja luontolähtöisten menetelmien käytöstä vankeinhoidossa vaati teoriaosuuden laajentamista ja näkökulmien muuttamista. Luontolähtöisen toiminnan innovatiivisuus ja käyttömahdollisuuden runsaus innosti yhä enemmän työn kehittämiseen ja eteenpäin viemiseen. Luotu menetelmä on valmis kokeiltavaksi ja käytettäväksi myös muiden asiakasryhmien parissa.

Teoriapohjan laadinta ja käytännönmenetelmän kokeileminen auttoivat kehittämistehävän tavoitteeseen pääsemisessä. Tavoitteena oli luoda työväline vuorovaikutuksen

tukemiseen ja syventämiseen. Työn avulla työväline muotoutui ja käytännön toimivuus tuli näkyväksi. Työmenetelmän vaikuttavuutta ei ollut mahdollista työn puitteissa tutkia. Jotta arviointi olisi ollut mahdollista, olisi työskentelyn pitänyt olla pitkäkestoisempaa ja intensiivisempää. Näihin puitteisiin luotu työskentelytapa ei ollut riittävä arvioinnin tutkimiseen.

Luontokuvien käyttö vuorovaikutustilanteiden tukena oli sujuvaa ja helppoa. Kuvat antoivat mahdollisuuden osallistujien omaelämäkerralliselle tarinalle. Työskentelymuoto antoi vapauden osallistujien itse määrittellä minkä verran kuvista kertoivat ja tarinaansa muiden kuultavaksi antoivat. Kuvat mahdollistivat täten asiakaslähtöisen työskentelytavan. Kuvat auttoivat osallistujia nimeämään ja löytämään omia voimavarojaan ja tätä kautta hetkellisesti lisäämään heidän omaa tunnettaan elämänhallintaan.

Työskentelyn tulokset perustuvat vahvasti tekijän omaan havainnointiin ja saatuun palautteeseen. Tällöin voidaan olettaa tulosten luotettavuuden olevan yksisuuntaisia. Mikäli työskentely olisi ollut pidempikestoista ja intensiivisempää, olisi vaikuttavuutta voitu arvioida, jolloin myös tulosten arviointi olisi ollut monipuolisempaa. Nyt tehdyt havainnot ja sitä kautta saadut tulokset olivat kuitenkin samankaltaisia kuin jo olemassa olevien vastaavanlaisten tutkimustulokset.

Työn kohteena ollessa vangit, oli eettisyys vahvasti työn aikana läsnä. Tavoitteena ei ollut luoda ja kehittää rikosperusteista työskentelymuotoa, joten perehtyminen osallistujien rikoshistoriaan ei ollut työn kannalta relevanttia. Kuitenkin perustietämys rikoksista oli oltava, jo turvallisen vuorovaikutuksen takaamiseksi. Rikokset eivät kuitenkaan olleet työn keskiössä, vaan tietoisena ainoastaan ohjaajan toiminnassa ja keskustelun ohjauksessa. Kuvakortteja olisi mahdollista käyttää myös rikosperusteisen työskentelyn apuna, mutta tämä vaatisi asiaan perehtymistä ja terapeuttisia valmiuksia.

Työskentelymuodossa oli jatkuvasti oltava läsnä ajatus siitä, että kyseessä ei ollut terapeuttinen työskentelymuoto. Ohjaajana oli oltava tarkkana siitä, että valittuja kuvia ei analysoinut millään lailla. Tärkeintä oli osallistujien itsensä tekemät havainnot ja kertomat tarinat. Terapeuttinen näkökulma tulikin tästä itsetuntemuksen lisäämisestä ja omien voimavarojen tunnistamisesta, ei ohjaajan tekemistä havainnoista ja analy-

seista. Eettisyys oli otettava huomioon myös tässä asiakaskeskeisyydessä ja terapeutin näkökulman tiedostamisesta.

Prosessin on ollut äärimmäisen mielenkiintoinen ja antoisa. Työ on antanut mahdollisuuden peilata ja tarkastella omaa tapaa tehdä kuntouttavaa työtä ja omaa tapaa olla vuorovaikutuksessa. Oli havaittavissa, että kuvat toivat vuorovaikutukseen helpotusta osallistujien kannalta. Tämä sama aspekti oli havaittavissa myös ohjaajan näkökulmasta. Vuorovaikutussuhteen luominen helpottui, kun ensisijaisesti oli mahdollista keskittyä kuviin ja sitä kautta luoda vuorovaikutussuhdetta osallistujiin.

Ongelmallista työskentelymuodon kehittämisessä oli uuden aloittaminen. Täysin vastaavanlaisesta työskentelymuodosta ei ollut tutkimustietoa saatavilla, joten oma innovatiivisuus ja kiinnostuksen kohteet nousivat yhä tärkeämpään asemaan. Sosiaali- ja terveysalalla on käytössä monenlaisia työmenetelmiä, mutta uusien kehittäminen on rikkautta. Tekijänä tykästyin kuvakorttien helppouteen ja luontevuuteen. Kortit olivat helppokäyttöisiä ja riittävän neutraaleja, koska luonto on kaikille ihmiselle jo valmiiksi olemassa. Vaikka kuvissa olisikin ahdistavia maisemia tai elementtejä, niiden käyttö on kuitenkin turvallista. Työmenetelmä sai työn avulla alkunsa, mutta tämän menetelmän kehittäminen on varmasti mahdollista. Tekijänä olisin kiinnostunut keskittymään menetelmän avulla tehtyjen interventioiden vaikuttavuuden arviointiin.

Palautteen kerääminen haastattelujen muodossa olisi ollut todennäköisesti antoisampaa ja kattavampaa kuin pelkälle palautelomakkeelle kirjattu palaute. Paperille annettu palaute jäi joiltain osin lyhyeksi ja vähäsanaiseksi. Teemahaastattelun avulla toteutettu palautekeskustelu oli ehkä ollut toimivampi. Yksilötyöskentelyssä palautteen kerääminen perustui haastatteluun/keskusteluun ja siitä saatu palaute oli laajin ja moniselitteisin.

Olen tyytyväinen työn sujumiseen ja itse prosessiin. Työn tekeminen on herättänyt itsessäni halun kehittää kuntouttavan työn eri muotoja ja nostaa niitä vahvasti tietoisuuteen. Kuvakorttityöskentely tarjoaa luontolähtöisen menetelmän, jonka käyttö ei ole sidonnainen luontoon lähtemiseen tai luonnossa olemiseen. Tällöin se on helppo tuoda kaikkien asiakasryhmien parissa tehtävään työhön.

LÄHTEET

- Aluekeskukset. 2014. Rikosseuraamuslaitos. WWW-sivut.
<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjyhteystiedot/aluekeskukset.html>.
 Päivitetty 2.1.2014. Luettu 13.3.2015.
- Aura, Seppo, Horelli, Liisa & Korpela, Kalevi. 1997. Ympäristöpsykologian perusteet. Helsinki: WSOY.
- GC-menetelmät. 2014. Green care Finland. WWW-sivut.
<http://www.gcf Finland.fi/Menetelmat?parent=MitaOnGreenCarePaavalikko>. Ei päivit-
 tystietoja. Luettu 12.12.2014.
- Hämäläinen, Juha & Kurki, Leena. 1997. Sosiaalipedagogiikka. Helsinki: WSOY.
- Hämäläinen, Juha. 1999. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kuopio: Kuopion yliopis-
 ton opetusjulkaisuja 1/1999.
- Kajander, Heidi. 2013. Mikä ihmeen Green Care?. Luonnon ja eläimien merkitys van-
 keinhoidossa. Opinnäytetyö. Verkkojulkaisu.
<http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/64187/MIKA%20IHMEEN%20GREEN%20CARE.pdf?sequence=1>. Luettu 1.1.2015.
- Kajander, Heidi. 2014. Tiivistelmä hankkeesta ja tuloksista. Verkkojulkaisu.
[https://sites.google.com/site/juuret vapauteen/hot-news-
 1/tiivistelmaehankkeestajatuloksista](https://sites.google.com/site/juuret vapauteen/hot-news-1/tiivistelmaehankkeestajatuloksista). Julkaistu 30.12.2014. Luettu 2.5.2015.
- Karsikas, Vuokko. 2005. Selvinpään olosta tulee hyvä fiilis. Päihdeongelmaisten van-
 kien voimaantuminen. Rikosseuraamusviraston julkaisuja 3/2005. Vammala: Rikos-
 seuraamusvirasto.
- Keskitalo, Petra. 2008. Kuvakortit lastensuojelun työvälineenä. Opinnäytetyö. Verk-
 kojulkaisu.
http://kirjastot.diak.fi/files/diak_lib/Helsinki2008/566a80_Helsinki_Keskitalo_08.pdf.
- Kuntoutusportti. 2015. Valokuvaterapia. WWW-sivut.
[http://www.kuntoutusportti.fi/portal/fi/kuntoutusmuodot/kuntoutuksen_terapiat/valoku-
 vaterapia/](http://www.kuntoutusportti.fi/portal/fi/kuntoutusmuodot/kuntoutuksen_terapiat/valoku-
  vaterapia/). Julkaistu 26.1.2015. Luettu 13.5.2015.
- Kuntouttava työ. Ohjelmatyö. 2013. Rikosseuraamuslaitos. WWW-sivut.
[http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/toiminnot/kuntouttavatoiminta-
 ohjelmatyo.html](http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/toiminnot/kuntouttavatoiminta-
  ohjelmatyo.html). Päivitetty 30.9.2013. Luettu 15.1.2015.
- Kurki, Leena. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: Vastapaino.
- Kurki, Leena. 2010. Sosiokulttuurinen innostaminen vankilassa. Teoksessa Kurki,
 Leena, Kurki-Suutarinen, Matleena & Taruvuori, Karoliina. Muurien sisällä. Sosio-
 kulttuurinen innostaminen vankilassa. Tampere; Tampere University Press; 133–212.
- Kurki-Suutarinen, Matleena 2010. Kidutuksesta vankien elämänhallinnan edistämi-
 seen. Teoksessa Kurki, Leena, Kurki-Suutarinen, Matleena & Taruvuori, Karoliina.

- Muurien sisällä. Sosiokulttuurinen innostaminen vankilassa. Tampere; Tampere University Press; 21–55.
- Leinonen, Anna-Leena & Perkkiö, Terhi. 2010. Kuvat tarinoiksi. Kuvakortit Niuvanniemen sairaalan nuoris-osastolle. Opinnäytetyö. Verkkojulkaisu. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/23935/Leinonen_Anna-Leena.pdf?sequence=1.
- Miikkulainen, Lari. 2012. Arjen taidot- tietopankki. Materiaalia rikoksista tuomittujen arjessa selviytymisen ja elämänhallinnan edistämiseen. Verkkojulkaisu. http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-muut/6Cr4qakak/Arjen_taidot_-tietopankki_2012.pdf.
- Mikkelin vankila. 2014. Rikosseuraamuslaitos. WWW-sivut. <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjayeystiedot/vankilat/mikkelinvankila.html>. Päivitetty 12.8.2014. Luettu 3.1.2015.
- Mohell, Ulla & Pajuoja, Jussi. 2006. Vankeuspaketti. Vankeinhoidon kokonaisuudistus käytännössä. Helsinki: Tietosanoma Oy.
- Oikeusministeriö. 2006. Normaaliusperiaatteen toteutuminen vankien, tutkintavankien ja yhdyskuntaseuraamuksia suorittavien kohtelussa. Työryhmämietintöjä 2006:12.
- Page, Nanette & Czuba, Cheryl E. 1999. Empowerment. What is it? Journal of extension. Verkkojulkaisu. www.joe.org/joe/1999october/comm1.php. Luettu 26.1.2015.
- Payne, Malcolm. 2014. Modern social work theory. Iso-Britannia: Aadvark Editorial.
- Portti vapauteen. 2015. Rikosoikeudellinen prosessi ja seuraamukset. Verkkojulkaisu. http://www.porttivapauteen.fi/laheiset/paiva_kerrallaan/rikosoikeudellinen_prosessi_ja_seuraamukset#Tutkintavankeus. Ei päivitystietoja. Luettu 12.5.2015.
- Roos, Jeja-Pekka. 1988. Elämäntavasta elämäkertaan. Elämäntapaa etsimässä 2. Helsinki: Tutkijaliitto
- Salo, Marjo. 2009. Valokuva menetelmänä kognitiivisessa psykoterapiassa. Kognitiivisen psykoterapian verkkolehti 6/2009. <http://www.kognitiivinenpsykoterapia.fi/verkkolehti/2009/vermarjosalo.pdf>.
- Salonen, Kirsi. 2005. Mieli ja maisemat. Eko- ja ympäristöpsykologian näkökulma. Helsinki: Edita prima oy.
- Salonen, Kirsi. 2010. Mielen luonto. Eko- ja ympäristöpsykologian näkökulma. Helsinki: Green spot.
- Sempik, Joe, Hine, Rachel & Wilcox, Deborah. 2010. Green Care. A conceptual framework. A report of the working group on the health benefits of Green care. Verkkojulkaisu. http://www.umb.no/statisk/greencare/green_carea_conceptual_framework.pdf.

Soini, Katariina, Ilmarinen, Katja, Yli-viikari, Anja & Kirveennummi, Anna. 2011. Green care sosiaalisena innovaationa suomalaisessa palvelujärjestelmässä. *Yhteiskuntapolitiikka* 76 (2011):3; 320-331.

Suonio, Mari. 2014. Sosiaalityö ja penologia. Teoksessa Linderborg, Henrik, Suonio, Mari & Lassila, Tytti (toim.). *Sosiaalityö ja sosiaalinen tuki rikosseuraamusalalla*. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 1/201; 73-87

Taruvuori, Karoliina. Arvoja ja elämänhallintaa vankilassa. Teoksessa Kurki, Leena, Kurki-Suutarinen, Matleena & Taruvuori Karoliina. 2010. *Muurien sisällä*. Sosiokulttuurinen innostaminen vankilassa. Tampere: Tampere University Press; 59-132.

Turner, Wendy G. 2007. The Experiences of Offenders in a Prison Canine Program. Verkkojulkaisu. <http://www.uscourts.gov/uscourts/FederalCourts/PPS/Fedprob/2007-06/canine.html>. Ei päivitystietoja. Luettu 2.1.2015.

Uusikumpu, Maarit. 2006. Terve, luonto, terve, mieli, terve, kuusikot kumeat. Verkkojulkaisu. <http://fifi.voima.fi/voima-artikkeli/2006/numero-10/terve-luonto-terve-mieli-terve-kuusikot-kumeat>. Julkaistu 10/2006. Luettu 8.5.2015.

Yli-Viikari, Anja. 2011. Luonnon vaikutukset hyvinvointiin. MTT/CAREVA-hanke. Verkkojulkaisu. https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/hankkeet/greencare/mita/vaikuttavuus/sitra3_0.pdf. Julkaistu 29.3.2011. Luettu 30.4.2015.

Yli-Viikari, Anja, Lilja, Taina, Heikkilä, Katariina, Kirveennummi, Anna, Kivinen, Tapani, Partanen, Ulla, Rantamäki-Lahtinen, Leena & Soini, Katariina. 2009. *Green Care. Terveysttä ja hyvinvointia maatilalta*. Jokioinen: Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus.

Vankeus. 2013. Rikosseuraamuslaitos. WWW-sivut. <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/vankeus.html>. Päivitetty 31.7.2013. Luettu 13.5.2015

Vankilat. 2013. Rikosseuraamuslaitos. WWW-sivut. <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjayhteystiedot/vankilat.html>. Päivitetty 27.9.2013. Luettu 14.2.2015.

Vainionpää, Anna-Maria. 2011. Vankien kokemuksia elänavusteisesta työtoiminnasta. *Opinnäytetyö*. Verkkojulkaisu. https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/32430/Vainionpaa_Anna-Maria.pdf?sequence=1. Luettu 5.1.2015.

Vilén, Marika, Leppämäki, Päivi & Ekström, Leena. 2008. *Vuorovaikutuksellinen tukeminen*. Helsinki: WSOY

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

Olen Heli Pohjalainen sosionomi (AMK) opiskelija Mikkelin ammattikorkeakoulusta. Tarkoituksena on valmistua joulukuussa 2015. Opinnäytetyöni tarkoituksena on tuoda esiin luontohoiva elementtien käyttömahdollisuuksia vankilaympäristössä.

Tutkimukseni perustuu vankien haastatteluun ja omiin havaintoihini työmenetelmien käyttöä. Olen aikeissa toteuttaa vankien kanssa niin yksilö- kuin ryhmätyöskentelyäni.

Opinnäytetyön tekijänä minua sitoo vaitiolovelvollisuus ja käsittelen tietojani luottamuksellisesti noudattaen ammattikorkeakoulun eettisiä periaatteita. Työssäni ei tule esiin vankien henkilöllisyys. Työni on tarkoitus julkaista keväällä 2015.

Opinnäytetyötäni ohjaa Johanna Hirvonen puh. 050 592 9894.

Anon teiltä kohteliaimmin lupaa toteuttaa opinnäytetyöni haastattelu-osuudet ja toiminnalliset osuudet huhti- ja toukokuussa 2014, jolloin olen teillä myös työharjoittelussa.

Ystävällisin Terveisin

Heli Pohjalainen

Sosionomi (AMK) opiskelija

puh. xxxxxxxxxxxxxx

HAASTATTELU- JA HAVAINNOINTILUPA

Hei!

Opiskelen sosionomiksi Mikkelin ammattikorkeakoulussa ja opintoni ovat edistyneet opinnäytetyö vaiheeseen. Olen työharjoittelussa Mikkelin vankilassa ja saman aikaisesti työstän opinnäytetyötäni. Opinnäytetyöni tavoitteena on tuoda luontoelementtejä vankilatyöskentelyyn.

Haastattelut ja havainnointini tulee omaan käyttööni ja käsittelen saamiani tietoja luottamuksellisesti. Työstäni ei tule ilmi osallistuneiden henkilöllisyydet.

Pyydän kohteliaimmin lupaa haastatella ja havainnoida teitä, yksilö ja/tai ryhmätilanteissa.

Jos teillä on kysyttävää, vastaan mielelläni kysymyksiinne.

Annan suostumukseni haastatteluun ja havainnointiin ( )

Allekirjoitus ja nimenselvennys

Heli Pohjalainen

Sosionomi (AMK) opiskelija

Palautelomake

Onko luontokuvien avulla työskentely ollut kiinnostavaa?   _kyllä   _ei

_ei osaa sanoa

Onko kuvien avulla herännyt ajatuksia tai oivalluksia?   _kyllä   _ei

_ei osaa sanoa

Jos on, niin mitä?

Mitä kuvat ovat tuoneet lisää vuorovaikutukseen? Ovatko kuvat auttaneet jäsentämään omia ajatuksiasi?

Käyttikö ohjaaja kuvia luontevasti osana toimintaa? Miten tämä näkyi?

Tuntuiko työskentelyssä joku asia epämiellyttävältä?

Haluaisitko tulevaisuudessa työskennellä luontokuvien avulla/tuella?

KIITOS PALAUTTEESTA!

LIITE 3.
Palautelomake